

Historia harcerstwa na Podolanach

Podolany powstały w latach dwudziestych z rozparcelowanego majątku Gołęcin. Zawiązała się wówczas Spółdzielnia Osadnicza Pracowników Kolei, podzielono teren na duże działki sadowniczo-budowlane i zaczęły powstawać pierwsze domy. Z chwilą włączenia Podolan do Poznania i wybudowania przez mieszkańców stacji kolejowej wzrosła atrakcyjność tego miejsca. Pomyślny rozwój osiedla przerwała wkrótce II wojna światowa.

Ruch harcerski na Podolanach ma długą i piękną historię. Harcerstwo na Podolanach trwa i rozwija się wspaniale aż do dzisiaj

Fot. 1. Harcerska drużyna maszeruje.

Harcerstwo na Podolanach rozpoczęło się na początku 30-tych lat ub. wieku i związane było ze Szkołą Powszechną nr 17 na Winiarach, do której uczęszczała znaczna część dzieci i młodzieży mieszkającej na Podolanach.

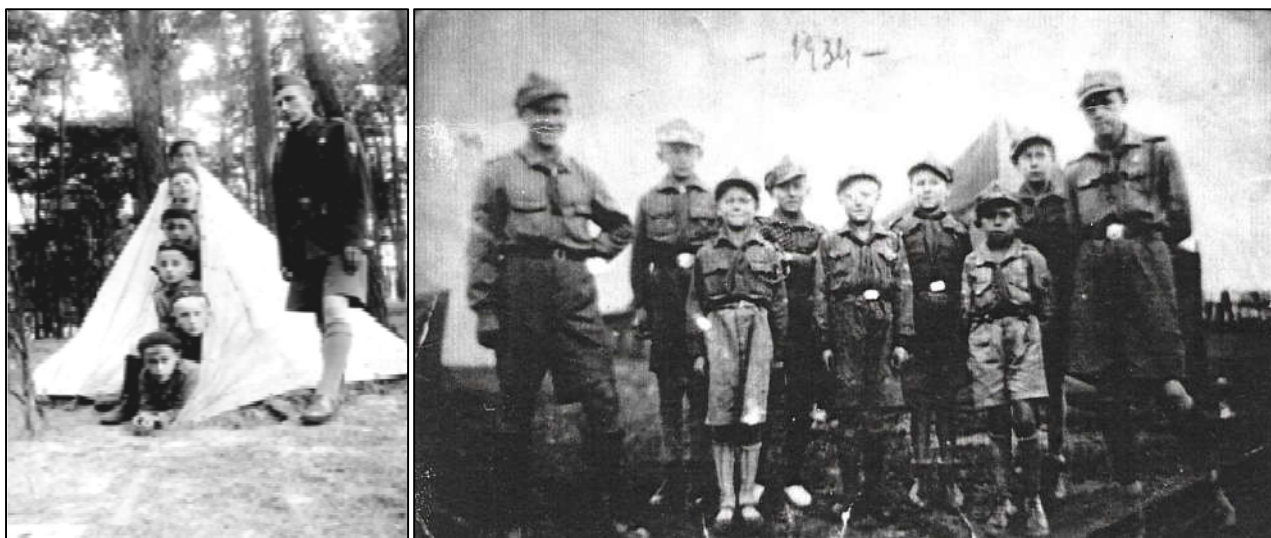

Fot. 2. Szkoła Podstawowa nr 17 w latach 70-tych (na pierwszym planie przedwojenny budynek szkoły).

Komendant jeżyckiego środowiska harcerskiego powołał 6 lutego 1932 r. 6 Poznańską Drużynę Harcerską, która działała na terenie Winiar, Podolan i Naramowic, a za swego patrona przyjęła Tadeusza Kościuszkę. Drużynowym został dh Edmund Przybyłowicz.

Ponieważ coraz więcej szkolnej młodzieży z Podolan i Naramowic brało czynny udział w pracy harcerskiej 6 PDH, w 1934 r. padła propozycja utworzenia nowych drużyn harcerskich na Podolanach i w Naramowicach.

W związku z tym Rada 6 PDH zorganizowała jesienny kurs zastępowych przygotowujący kadrę dla nowo powstających drużyn. Dh hm. Sylwester Wietrzykowski, komendant VII Hufca ZHP Poznań-Jeżyce im. Stefana Czarnieckiego, upoważnił 9 kwietnia 1934 r. dh Franciszka Nowaka, p.o. drużynowego 6 PDH, do utworzenia zastępu na Podolanach.

Fot. 3 i 4. Zastęp najmłodszych uczestników obozu harcerskiego w Ostrowcu k/Żnina, lipiec 1934 r. Obok namiotu stoi dh Teodor Łagoda, komendant obozu.

Wiosną 1936 r. zapada decyzja o utworzeniu drużyny harcerskiej „Pomorze” na Podolanach. Drużynowym zostaje mianowany dh Adam Itkowiak, mieszkaniec Podolan. W skład drużyny wchodzi trzy zastępy: Jastrzębie, Lisy i Buldogi.

Z początkiem 1937 r. rozkazem komendanta VII Hufca ZHP Poznań-Jeżyce na Winiarach zostaje utworzony 6 Szczęp ZHP, któremu patronuje Tadeusz Kościuszko. W skład 6 Szczępu ZHP wchodzi drużyny harcerskie z Winiar, Sołacza, Podolan i Naramowic oraz jedna gromada zuchowa. Komendantem 6 Szczępu ZHP zostaje dh phm. Stanisław Janowiak.

We wrześniu 1937 r. 6 Szczęp ZHP na Winiarach zostaje wyodrębniony z VII Hufca ZHP Poznań-Jeżyce i podporządkowany bezpośrednio Komendzie Chorągwi Wielkopolskiej ZHP w Poznaniu, zrównując się tym samym uprawnieniami z innymi hufcami działającymi w Poznaniu. Komendantem 6 Szczępu ZHP został dh phm. Teodor Łagoda.

Na początku 1938 r. Komenda 6 Szczępu ZHP postanowiła wyodrębnić Krąg Starszo Harcerski, który działał jako drużyna i pełnił rolę Rady Szczępu. Drużynowym KSH został dh Stanisław Kudliński. W skład Rady 6 Szczępu weszli m.in. druhowie Teodor Łagoda, Stanisław Kudliński, Józef Szafrąński, Czesław Szczegół, Adam Itkowiak i Teodor Krüger.

Fot. 5. Uczestnicy obozu letniego w Łęczezkach k/Międzychodu, lipiec 1938 r. Wśród harcerzy stoi dh Teodor Łagoda (drugi z prawej) i dh Adam Itkowiak (trzeci z prawej).

Fot. Harcerze 6 Szczepu ZHP im. T. Kościuszki w procesji Bożego Ciała na Winiarach w 1939 r. W pierwszym szeregu stoją dh Teodor Łagoda (pierwszy z lewej), dh Adam Itkowiak (drugi z lewej), dh St. Kudliński (trzeci z lewej), ze sztandarem stoi dh J. Szafrąński.

8 maja 1938 r. Koło Przyjaciół Harcerzy przy 6 Szczepie ZHP ufundowało sztandar 6 PDH im. Tadeusza Kościuszki, działającej na Winiarach od lutego 1932 r. Niezwykle podniosła uroczystość z udziałem przedstawicieli władz Poznania, wojska, kościoła, szkoły oraz harcerzy, młodzieży i ludności Winiar oraz Bonina odbyła się w auli Szkoły Powszechnej nr 27 w Poznaniu przy ul. Widnej 1.

Pierwszy poczet sztandarowy tworzyli dh Stanisław Kudliński, Adam Itkowiak, Bolesław Pietrzak i Tadeusz Tomczyk. Sztandar zachował się do dnia dzisiejszego i bierze udział w każdej uroczystości upamiętniającej winiarskie harcerstwo.

Fot. 6. Sztandar 6 PDH im. T. Kościuszki, ufundowany w 1938 r. Sztandar znajduje się w Izbie Pamięci Hufca ZHP Poznań-Jeżyce.

W 1938 r. Lidia Karońska zorganizowała w porozumieniu z Komendą Chorągwi Harcerzek Wielkopolski zastęp harcerzek, który stał się załóżkiem drużyny harcerzek na Podolanach.

W tym miejscu należy podkreślić ogromne zaangażowanie Rodziny Pawułów w działalność harcerzy na Podolanach. Druhowie Leon, Andrzej i Zbigniew oraz drużny Regina i Zofia Pawułowie pełnili szereg ważnych funkcji w Komendzie Chorągwi Wielkopolskiej ZHP, w 6 Szczepie ZHP oraz w drużynach działających w tym Szczepie. Działalność tę kontynuowali z powodzeniem także w latach powojennych.

Fot. 7. Rodzina Pawułów: (od lewej) Antoni i Maria Pawułow (rodzice), Regina, Andrzej, Zosia, Leon i Zbyszek (Podolany, 24.12.1939).

W związku z zaostrzającą się sytuacją w Europie w drugiej połowie 1938 r. Wydział Wojskowy Zarządu Miejskiego dla Miasta Poznania i Komenda Chorągwi Wielkopolskiej ZHP zorganizowali dla harcerzy kurs komendantów Stacji Obserwacyjno-Meldunkowych. Na terenie Poznania utworzono 10 takich Stacji. Podczas wojny obsługę tych Stacji mieli pełnić wyłącznie harcerze-ochotnicy.

Na początku 1939 r. Wydział Wojskowy Zarządu Miejskiego miasta Poznania powołał dh Józefa Szafrąńskiego na komendanta Stacji Obserwacyjno-Meldunkowej na Winiarach, zastępcą został dh Stanisław Kudliński. Zadaniem komendanta Stacji było zorganizowanie grupy starszych harcerzy, którzy mieli stanowić załogę Stacji. Wszyscy oni zostali włączeni do Wojennego Pogotowia Harcerzy i 12 sierpnia 1939 r. otrzymali karty powołania do służby wojskowej.

6 stycznia 1940 r. harcerze-drużynowi należący do Komendy i Rady 6 Szczepu ZHP zebrali się na tradycyjnym Oplątku w mieszkaniu dh Adama Itkowiaka na Podolanach. Podczas tego spotkania podjęli decyzję o utworzeniu konspiracyjnej organizacji harcerskiej obejmującej swoim działaniem rejony Winiar, Podolan, Sołacza, Naramowic, Piątkowa, Winograd i Strzeszyna, a także Biedruska i Suchego Lasu. Harcerze obecni na Oplątku 6 stycznia 1940 r. złożyli na Krzyż Harcerski uroczyste przyrzeczenie wierności Bogu i Ojczyźnie.

Fot. 8. Dom Itkowiaków na Podolanach

Organizacja jako Okręg Poznań-Północ działała w strukturach ogólnopolskiej konspiracyjnej organizacji harcerskiej, która w drugiej połowie 1940 r. przyjęła nazwę Szare Szeregi.

Fot. 9. Szare Szeregi współdziałały z Armią Krajową.

Na terenie Sołacza w ramach Szarych Szeregów działała grupa zuchowa „Zawiszaków”. Komendantem był dh Teodor Krüger. „Zawiszacy” m.in. przygotowali teatrzyk, z którym organizowali spotkania z polskimi dziećmi.

Fot. 10. Znak Polski Walczącej i Teatrzyk, przygotowany przez „Zawiszaków”.

23 kwietnia 1941 r. Gestapo aresztowało dh Teodora Łagodę, komendanta Szarych Szeregów Okręg Poznań-Północ i dh Stanisława Kudlińskiego, zastępcę komendanta. Obaj po ciężkich przesłuchaniach zostali więźniami KL Mauthausen. Nowym komendantem Szarych Szeregów Okręg Poznań-Północ został dh Adam Itkowiak, dotychczasowy komendant rejonu Podolany, który prowadził całą organizację aż do zakończenia II WŚ w 1945 r.

Komendant Chorągwi Wielkopolskiej ZHP rozkazem z 3 marca 1945 r. powołał VI Hufiec ZHP im. Tadeusza Kościuszki zastępując tym samym przedwojenny 6 Szczep ZHP. Pełniącym obowiązki komendanta VI Hufca ZHP został mianowany dh HO Józef Szafrąński.

Po zakończeniu niemieckiej okupacji i odzyskaniu wolności dh HR Adam Itkowiak w szybkim tempie przystąpił do odbudowy harcerstwa na Podolanach. W dniu 9 kwietnia otrzymał z Wielkopolskiej Rady Harcerskiej pisemne upoważnienie do odtworzenia 6 Poznańskiej Drużyny Harcerzy „Pomorze”. W tym samym dniu z polecenia Prezydenta Miasta Poznania Urząd Mieszkaniowy Oddział Krzyżownicy –Ławica przyznał dh Itkowiakowi barak przy ulicy Nałęczowskiej 28 na Podolanach. W piśmie wyszczególniono, że ów barak przeznaczony jest na świetlicę-harcówkę dla Związku Harcerstwa Polskiego.

Wyężona praca w Komendzie Chorągwi Wielkopolskiej ZHP nie pozwalała dh Adamowi Itkowiakowi na pełnienie funkcji drużynowego drużyny „Pomorze”; funkcję tę objął dh Zygmunt Piechowiak. Rozkazem Komendanta VI Hufca ZHP z dnia 7 września 1947 r. dh Adam Itkowiak ponownie został drużynowym drużyny „Pomorze” na Podolanach.

Z inicjatywy Koła Przyjaciół Harcerzy w latach 1947-48 powstał na Winiarach jedyny w Polsce Dom Harcerza. 20 czerwca 1948 r. nastąpiło uroczyste otwarcie Domu Harcerza na Winiarach, w budowie którego czynny udział wzięli także harcerze z Podolan.

Fot. 11. Harcerze z Podolan przy budowie Domu Harcerza na Winiarach.

Fot. 12. Harcerze niwelują teren pod budowę Domu Harcerza. W tle dom rodzinny dh Teodora Krügera na ul. Bonin.

Fot. 13. Dom Harcerza na Winiarach został otwarty w czerwcu 1948 r. (widok współczesny).

Fot. 14. Harcerze 6 Szczepu ZHP defilują w dniu otwarcia i poświęcenia Domu Harcerza w czerwcu 1948 r. W poczcie ze sztandarem 6 PDH idą dh Błaszczak, Łukowiak, Szczegółka i Szczerkowski. W tle Dom Harcerza na Winiarach.

Fot. 15. Harcerki 6 Szczepu ZHP defilują w dniu otwarcia i poświęcenia Domu Harcerza na Winiarach w czerwcu 1948 r.

Po likwidacji Związku Harcerstwa Polskiego w 1949 r. ruch harcerski oparty na Przyrzeczeniu i Prawie Harcerskim ponownie wznowił swoją działalność jesienią 1956 r. W grudniu 1956 r. grupa starszych harcerzy z Winiar i Podolan postanowiła wznowić działalność VI Hufca ZHP im. Tadeusza Kościuszki, w której komendę objął dh Teodor Łagoda.

VI Hufiec ZHP odzyskał m.in. Dom Harcerza na Winiarach. Do VI Hufca ZHP należało ponad 500 harcerzy i harcerek, w tym bardzo wielu z Podolan. Harcerze zorganizowani byli w wielu drużynach. Odbywały się letnie obozy, podczas których harcerze i harcerki VI Hufca ZHP z wielkim zaangażowaniem włączali się w lokalne akcje społeczne.

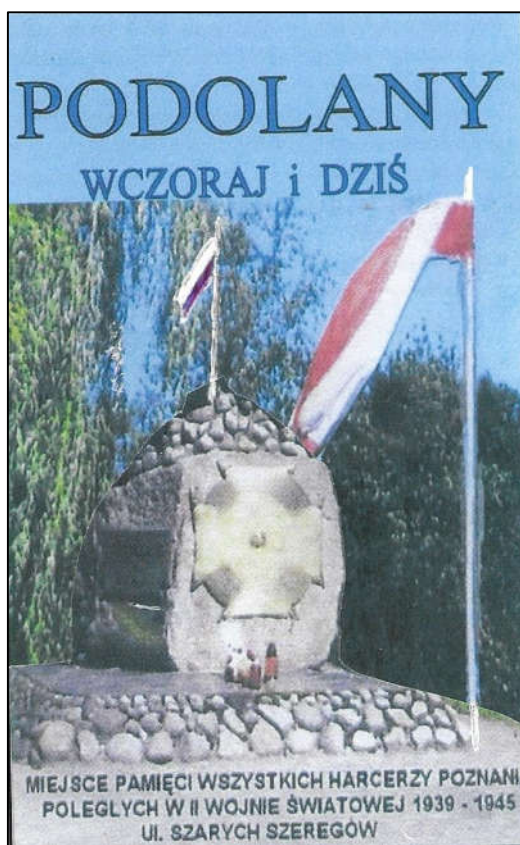
Fot. 16. Harcerze 6 Hufca ZHP na obozie letnim w Łęczeczkach k/Międzychodu w 1957 r. Na zdjęciu dh T. Łagoda (pierwszy od prawej), dh St. Jędrzejczak (trzeci od prawej), dh J. Gendera (czwarty od prawej), dh Cieśliński (pierwszy od lewej), dh Stasz (drugi od lewej) i dh Zb. Pawuła (siedzi w środku).

W 1959 r. na Podolanach powstała starszoharcerska drużyna harcerek, której drużynową została dh Anna Wajert. Zbiórki odbywały się najpierw w domach Jaškowiaków i Liberskich, a potem w baraku-harcówce na Podolanach. Harcerki z Podolan pełniły ważne funkcje na letnich obozach harcerskich VI Hufca ZHP.

Fot.17. Harcerki z podolańskiej drużyny: (od lewej) dh Dybizbańska, drużynowa dh Anna Wajert, dh Kaźmierczak i dh Zaran.

W 1962/63 r. VI Hufiec ZHP został zlikwidowany, a tworzące go drużyny harcerskie włączono do Hufca ZHP Poznań-Jeżyce. Wielu harcerzy i harcerek nie chcąc pogodzić się z tą decyzją wycofało się z aktywnego ruchu harcerskiego, po czym drużyny harcerzy i harcerek na Podolanach rozwiązały się.

Fot. 18. Okładka folderu „Podolany wczoraj i dziś” opracowanego przez dh hm. B. Olejniczaka.

Po wielu latach, kiedy wreszcie doceniono udział harcerzy w konspiracyjnej działalności Szarych Szeregów Okręgu Poznań-Północ, Rada Miasta Poznania w dowód uznania nadała w 1973 r. jednej z ulic Podolan imię Szarych Szeregów. Natomiast z inicjatywy podolańskiego Koła Kombatantów ZKRPIBWP 18 kwietnia 1998 r. odsłonięto tam pomnik ku czci poległych w czasie okupacji poznańskich harcerzy.

Po kilku latach, przy poparciu Komisji Historycznej Hufca ZHP Poznań-Jeżyce, na pomniku umieszczono tablicę epitafijną w kształcie krzyża harcerskiego z wygrawerowanymi nazwiskami 280 poznańskich harcerzy, którzy zginęli podczas wojny. W ten sposób w jednym miejscu uhonorowano poległych harcerzy z całego miasta Poznania.

Fot. 19. Uroczystość odsłonięcia tablicy epitafijnej na pomniku ku czci harcerzy poległych w czasie II wojny światowej.

Fundatorami pomnika byli Rada Osiedla Podolany i Rada Miasta Poznania, Komenda Chorągwi Wlkp. ZHP, Komenda Hufca ZHP Poznań-Jeżyce, Środowisko Szarych Szeregów, Zakład Ślusarstwa Artystycznego Stanisława Kudlińskiego, projektant pomnika Bogusław Olejniczak, Zakład Grawerski Janusza Garlińskiego, Zakład Kamieniarski Mieczysława Puchalskiego, Przedsiębiorstwo Maxi, Towarzystwo Gospodarcze m. Lubonia oraz PEKABEX S.A. i PEKABEX Sp. z o.o.

Pomnikiem Szarych Szeregów opiekuje się podolańska 51 PDH „Falco”. Od lat odbywają się przy nim uroczystości patriotyczne. Na corocznych uroczystościach 11 listopada pod pomnikiem gromadzą się harcerze, kombatanci, przedstawiciele Rady Osiedla Poznań-Podolany oraz mieszkańcy Podolan, aby wspólnie z Parafią MBP na Podolanach uczcić Święto Niepodległości.

Fot. 20. Każdego roku w Święto Niepodległości 11 listopada po Mszy św. pod pomnik maszerują z orkiestrą kombatanci, harcerze i mieszkańcy Podolan.

Fot. 21. Uroczystość pod pomnikiem w Święto Niepodległości. Kombatanci-harcerze składają wiązanki kwiatów, przemawia ks. Proboszcz kan. R. Pierzchała.

Natomiast co roku w maju harcerze 51 PDH „Falco” organizują pod pomnikiem Ognisko Pokoleń, w którym uczestniczą środowiska harcerskie i kombatanckie z całego Poznania.

Fot. 22. Ks. Proboszcz kan. R. Pierzchała odprawia Mszę św. w trakcie Ogniska Pokoleń. Dh Miętkowska (pierwsza z prawej) prowadzi Ognisko Pokoleń.

***A kiedy dni wolne nastąpią,
Spraw Panie, by ci co przeżyli,
Tych co polegli, czasami wspomnieli***

Wspaniałym kontynuatorem tradycji harcerskiego ruchu na Podolanach jest obecnie, działający już od 30 lat, Szczęp ZHP „Herkules” przy Hufcu ZHP Poznań-Jeżyce. Z powodzeniem harcerze i harcerki zdobywają sprawności harcerskie, stopnie instruktorskie i godzą naukę z zabawą starając się zmieniać świat na lepsze. Pod komendą dh hm. Krzysztofa Stankowskiego w Szczepie ZHP „Herkules” działają cztery drużyny harcerskie i dwie grupy zuchowe.

Harcerki i harcerze Szczepu ZHP Herkules aktywnie włączają się w osiedlowe akcje społeczne, często sami będąc inicjatorami takich akcji. Harcerskie zajęcia odbywają się nieprzerwanie online także w okresie pandemii COVID-19. Harcerze Szczepu Herkules również opiekują się Pomnikiem Szarych Szeregów na Podolanach.

Fot. 23. Komendantem Szczepu ZHP Herkules jest dh hm. K. Stankowski. Na zdjęciu komendant ze swoimi harcerkami i harcerzami.

Szczep ZHP Herkules organizuje letnie obozy, wycieczki i zbiórki.

Fot. 24. Zastępowi składają raport na apelu. Obóz Szczepu „Herkules” w Łowyniu k/Międzychodu, lipiec 2016 r. Raport składa też dh hm B. Olejniczak (pierwszy z lewej), komendant KSH „Szóstacy”.

Fot. 25. Harcerze seniorzy z KSH „Szóstacy” w odwiedzinach u harcerzy Szczepu ZHP „Herkules” na obozie w Łowyniu k/Międzychodu w lipcu 2016 r. Dh hm. K. Stankowski (pierwszy od lewej), komendant obozu, a obok dh phm. Andrzej Konarkowski, który przygrywał na akordeonie.

Fot. 26. Uroczystość 70-lecia otwarcia Domu Harcerza na Winiarach, czerwiec 2018 r.

Ogromne zaangażowanie wielu osób pozwala trwać nieprzerwanie od 90 lat aktywnemu ruchowi harcerskiemu na Podolanach. Harcerze i ich zasługi, także te wynikające z patriotycznego wychowania, na stałe wpisane są w historię tego pięknego i wyjątkowego Osiedla, jakim są Podolany.

Dzisiejsze Podolany to nie jest już małe osiedle sprzed 100 lat. Obok licznych nowych domów, także wielorodzinnych, powstały tu liczne obiekty magazynowe, handlowe i przemysłowe. Sercem osiedla Podolany jest parafia pw. Matki Bożej Pocieszenia.

Fot. 27. Kościół parafialny MBP na Podolanach.

Jej duszpasterzom udało się stworzyć prawdziwą wspólnotę parafialną. Obok kościoła powstał plac zabaw dla dzieci, na którym odbywa się wiele osiedlowych imprez cieszących się wielką popularnością. Współpraca między parafią i Radą Osiedla układa się wręcz wzorowo.

Ważną rolę w życiu osiedla odgrywa miejscowa Szkoła Podstawowa nr 62 im. gen. Stanisława Taczaka, a także – od niedawna – społeczna szkoła muzyczna.

Fot. 28. Szkoła Podstawowa nr 62 na Podolanach powstała z inicjatywy RO Podolany; projektantem szkoły był dh hm Adam Itkowiak, przewodniczący RO Podolany.

W budynku szkolnym działa filia Biblioteki Raczyńskich, Galeria Stowarzyszenia Twórców i Sympatyków Kultury oraz Klub Seniora. Spotykają się tu m.in. podolańscy kombataneci, a drużyny harcerskie i zuchowe mają tam swoją harcówkę

Fot. 29. Spotkanie uczniów SP nr 62 z kombatantem dh hm. B. Olejniczakiem (prezentacja teatryku „Zawiszaków”).

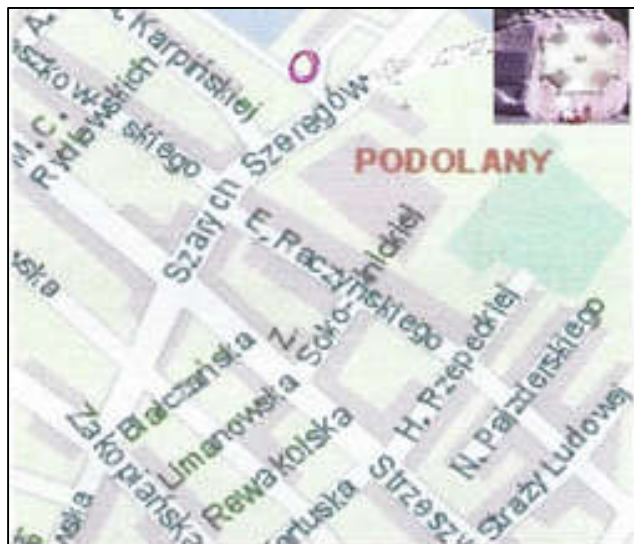

Fot.30. Wernisaż dh hm. B. Olejniczaka na terenie SP nr 62.

Sala gimnastyczna i nowoczesne boiska szkolne służą nie tylko uczniom. Są miejscem, gdzie uprawiają sport dbający o swoją kondycję także młodzież oraz młodszy i starsi mieszkańcy Podolan. Odbywają się tam również atrakcyjne festyny.

Fot. 31. Drużyna zwycięska w turnieju sportowym na boisku przy SP nr 62.

Fot. 32. Mapa z dojazdem do pomnika (czerwone kółko) autobusami nr 60, 68 lub 83. Zapraszamy!

Symbolem ciągłości podolańskiego harcerstwa jest organizowane corocznie Ognisko Pokoleń, podczas którego wspólnie spotykają się starsi harcerze, teraz zorganizowani w Kręgu Seniorów Harcerskich ZHP „Szóstacy”, oraz ci mniej młodszy i najmłodszy pod komendą doświadczonych instruktorów.

Z wielkim szacunkiem i nadzieją spoglądamy na nowe pokolenia harcerek i harcerzy, którzy tak chętnie realizują wartości zawarte w Przysiężeniu i Prawie Harcerskim.

Z harcerskim pozdrowieniem CZUWAJ!

Tekst opracował: dh phm. Andrzej Konarkowski
 Fotografie opracował: dh pwd. Jarosław Gendera
 Konsultacja historyczna: dh hm. Bogusław Olejniczak,
 Prezes ZKR Pi BWP Poznań-Północ